

Методичний кабінет відділу освіти
Згурівської районної державної адміністрації
Згурівський навчально-виховний комплекс
«Гімназія – загальноосвітня школа І ступеня»

В. В. Якимович

Творчі завдання з української мови (навчання грамоти)

1 клас

Методичний посібник

2015

**Методичний кабінет відділу освіти
Згурівської районної державної адміністрації
Згурівський навчально-виховний комплекс
«Гімназія – загальноосвітня школа І ступеня»**

В. В. Якимович

**Творчі завдання з
української мови
(навчання грамоти)
1 клас
Методичний посібник**

2015

**Рекомендовано радою
методичного кабінету відділу освіти
Згурівської районної державної адміністрації
(протокол №8 від 18.03.2015 р.)**

Якимович В.В.

**Творчі завдання з української мови (навчання грамоти) 1 клас.
Методичний посібник. – Згурівка, 2015. – 29 с.**

Рецензенти:

Циганок Л.В., методист відділу освіти Згурівської районної державної адміністрації.

**Висовень В.О., заступник директора з навчально-виховної роботи
Згурівського НВК «Гімназія – ЗОШ І ступеня»**

Посібник за змістом відповідає навчальним програмам з української мови для 1 класу. У посібнику вміщено творчі завдання з української мови для учнів перших класів.

Посібник «Творчі завдання з української мови (навчання грамоти)» адресований учителям початкових класів загальноосвітніх навчальних закладів, батькам.

ПЕРЕДМОВА

Виявлення та розвиток здібних і обдарованих дітей є однією з актуальних проблем сучасної системи освіти, яка має забезпечувати розвиток творчих здібностей, формування навичок самостійного наукового пізнання, самоосвіти і самореалізації кожної дитини.

Розроблені творчі завдання доповнюють базові уміння для формування навичок читання і письма, дають змогу забезпечити посилене навантаження тим учням, які певною мірою вміють читати й писати, розвивають інтерес до навчання.

Збірник творчих завдань відповідає концепції (Вашуленко М.С., Вашуленко О.В.) навчання грамоти і письма у 1 класі, віковим особливостям першокласників.

У роботі зібрані матеріали до уроків навчання грамоти. До кожної літери дібрані вірші, загадки, скоромовки, слова для читання, речення для списування, диктанти, творчі завдання. Загадки, вірші, скоромовки збагачують словниковий запас дітей, покращують пам'ять. Творчі завдання сприяють розумовому розвитку дитини.

Збірник укладений відповідно до Програми з української мови для 1-4 класів з урахуванням послідовності та формування умінь і навичок у межах вивчення кожної літери, що дає змогу вчасно з'ясувати, на якому етапі вивчення теоретичного матеріалу й оволодіння навичками в учнів з'явилися прогалини у знаннях, на якому рівні діти оволоділи матеріалом, як уміють застосовувати його на практиці. Завдання дають можливість перевірити такі вміння: правильно списувати слова, речення, тексти, ділити слова для переносу, ставити наголоси, добирати слова на вивчені літери, виконувати творчі завдання.

Збірник рекомендований учителям 1 класу, батькам.

ЗМІСТ

МЕТОДИКА РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ	6
ТВОРЧІ ЗАВДАННЯ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ. НАВЧАННЯ ГРАМОТИ	12
ТВОРЧІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ УЧНІВ.....	36
ЗАВДАННЯ ДЛЯ ТЕМАТИЧНОГО ОПИТУВАННЯ	42
ПІДСУМКОВА РОБОТА ЗА ПЕРШИЙ КЛАС	44
ЛІТЕРАТУРА.....	47

МЕТОДИКА РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

«Може, маленька дитина повторює те, що було вже зроблено, створено іншими людьми, але якщо це діяння – плід її власних зусиль, - вона творець; її розумова діяльність – творчість».

В. О. Сухомлинський

Сьогодні в умовах величезних змін у соціальному, економічному та політичному житті України постала проблема радикальної перебудови у сфері освіти та виховання, мета якої – формувати конкурентноздібну, творчу особистість, яка спроможна до самовизначення, до самореалізації та самовдосконалення.

Проголосивши людину найвищою цінністю, наша держава стала на шлях втілення гуманістичних ідей у педагогічну теорію і практику. Тому навчання у сучасній школі має забезпечувати оптимальні передумови для самореалізації особистості школяра, розкриття усіх закладених у ній природних задатків, її здатності до свободи, відповідальності й творчості. Розвиток творчих здібностей має бути невід’ємною умовою змісту всіх навчальних предметів початкової школи, органічно доповнювати навчальний процес, щоб забезпечити єдність знань, умінь і навичок учнів та їхніх творчих можливостей. Для вирішення даної проблеми на допомогу вчителям, батькам та учням створений посібник «Творчі завдання з української мови. Навчання грамоти», в якому зібрано творчі завдання з української мови (навчання грамоти), самостійні роботи та тематична робота, яка виконується в кінці року. Ці завдання розвивають у дітей творчі здібності, логічне мислення, пам'ять, формують мовленнєві вміння, комунікативно – творчі здібності, пробуджують інтерес до навчання, роблять його цікавим, пізнавальним, розвивальним.

Розвиток творчих здібностей – це вміння використовувати знання в нестандартних ситуаціях, розвиток психічних процесів.

Розвиток творчих здібностей включає і розвиток мислення – вміння узагальнювати, перетворювати знання в гнучкі системи, творчо аналізувати ситуацію.

Розвивати творчість – означає виховувати у дітей інтерес до знань, самостійність у навчанні. Маленький учень добре вчиться лише тоді, коли він переживає успіх, хоча б невеликий.

Тому на кожному уроці я ставлю перед собою такі **завдання:**

- запалити в дитячому серці вогник допитливості;
- збагачувати знання школярів про природу, суспільне життя, трудову діяльність людей;
- розвивати різні види пам'яті;
- розвивати уяву і фантазію;
- розвивати увагу, спостережливість;
- формувати мовленнєві вміння, комунікативно – творчі здібності;
- пробуджувати інтерес до навчання, робити його цікавим, пізнавальним, розвивальним;
- розвивати творче мислення;
- навчити працювати з навчальною і дитячою книгою;
- виховувати національну самосвідомість, духовність.

З метою вирішення цих завдань складений проект спільної роботи з дошкільними закладами смт Згурівки та Згурівським НВК, тому що дитячий садок і школа є ланками єдиної системи освіти і виховання, а все те, що чекає дитину у школі, є продовженням того, чим займалася, що опановувала вона раніше.

Навчити дітей вчитися, прищепити їм стійкий інтерес до знань, прагнення самостійно збагачуватися ними, починаючи вже з першого класу – таке завдання я поставила перед собою.

Щоб сформувати творчі здібності, дитині необхідно якнайбільше вражень про навколишній світ під час виконання різних видів діяльності, який їй подобається найбільше, а потім – в усіх притаманних учням видах діяльності (гра, малювання, конструювання, читання та розігрування сюжетів знайомих

літературних творів, складання віршів, казок, робота з геометричним матеріалом, експериментування тощо). Формуючи в учнів інтерес до будь – якого з цих видів діяльності, вдається захопити дитину процесом творчості.

Серед шляхів розвитку творчих здібностей, пізнавальної активності, самостійності, самореалізації дітей підкреслюється необхідність використання в роботі з учнями початкових класів різноманітних завдань – навчальних, розвивальних, пізнавальних, інтелектуальних, нестандартних, творчих.

Зважаючи на це, вважаю, що:

розвитку творчих здібностей сприяють:

- словесні творчі завдання на добір рими, складання початку чи закінчення вірша;

- складання казки за малюнком;

- створення продовження казки, оповідання;

- складання чистомовок;

- використання анаграм, метаграм;

- словесне малювання;

- творчі списування текстів;

- вилучення зайвого;

- скоромовки;

Для розвитку творчих здібностей я використовую:

1. Метод гри.

Гра, як основна діяльність дитини в молодшому шкільному віці, є постійною її супутницею. Гра для дитини – перша можливість проявити себе, самовиразитись і самоствердитись. В іграх діти не тільки відображають реальне життя, а й перебудовують його. За словами Виготського, «гра дитини – це творче переосмислення пережитих вражень, комбінування їх і побудова з них дійсності, яка відповідає запитам і інтересам самої дитини», тобто гра розглядається як творча діяльність, в якій наочно виступає комбінуюча дія уяви. Тому в своїй роботі використовую розвивальні ігри як засіб навчання і виховання.

В добукарний період, на уроках навчання грамоти, використовую ігри:

1) Гра «З яких звуків складається слово?»

Основна мета цієї гри – навчити дитину вслухатися в слово, чути звуки, з яких воно складається, і визначати послідовність цих звуків.

2) Гра «Заміни звук».

Гра вдосконалює фонематичний слух, розвиває уяву, розумові операції аналізу і синтезу.

3) На уроках використовую навчальні ігри «Розумові розминки».

4) Гра «Чому так трапилось?» Річка вийшла з берегів і затопила навколишнє поле.

5) Гра «Висновок»: Оленка старша за Марійку, а Марійка старша за Миколку. Хто найстарший? Наймолодший?

2. Використовуючи у роботі інтерактивні методи «Займи позицію», «Прес», «Case – метод» організовую «ігри»: «Мікрофон», «Акваріум», «Карусель». Методи інтерактивного навчання дають змогу швидко активізувати пошуково - пізнавальну діяльність учнів, максимально розкривають їх таланти.

3. Елементи технології критичного мислення.

Коли дитина приходить до школи, відбувається процес її адаптації до тих видів і форм діяльності, в яких їй доведеться брати участь у дорослому житті. І цей процес відбувається за умови комунікативної діяльності. Тому для розвитку мовленнєвих умінь, розвитку творчого мислення використовую такі завдання:

«Крісло автора»

Учні за бажанням сідають у «крісло автора» і розповідають щось цікаве про своїх рідних, знайомих або епізод зі свого життя, історію про своє ім'я тощо.

«Опиши (намалюй) навпаки»

Учитель показує сюжетний малюнок, а групи учнів описують його, замінюючи основні предмети, їх ознаки, дії, явища на протилежні.

4. Під час роботи з дітьми керую процесом творчості, спрямовуючи його на активізацію творчої думки. Тому використовую **метод мозкового штурму.**

Метод мозкового штурму використовую тоді, коли діти не мають уявлення про предмет, вони висловлюють свої думки, обґрунтовують, а вже потім роблять висновок. (Магічний трикутник, квадрат. Площа. Вимірювання площі.)

5. Для розвитку творчих здібностей учнів використовую також **стратегію комбінаторних дій:**

- таблиці – тренажери;
- гра «Утвори слово» (рис – сир);

6. Розвиток творчого мислення неможливий без формування розумових операцій, тому в своїй роботі використовую такий **метод розвитку уяви, як «морфологічний аналіз».**

Мета даного методу полягає в тому, щоб

- формувати у дітей уміння давати велику кількість різних категорій відповідей у рамках заданої теми;
- створювати умови для оцінки дитиною отриманих ідей;
- учити деталізувати найбільш продуктивні.

Необхідно заповнити таблицю. Потім можна вибірково взяти деякі ознаки і придумати фантастичну тварину.

7. Метод «Думай про інше»

Багато винаходів у нашому житті мають «аналоги» у природі. Літак схожий на птаха, вертоліт – на бабку, підводний човен – на рибу. Щоб винаходити, потрібно бути спостережливим, уміти придумувати на що схожі різні предмети.

Розумовий розвиток дитини залежить від того, наскільки вона бере участь у продуктивних видах діяльності. Кожна продуктивна діяльність передбачає вміння планувати, тобто спершу уявляти образ того, що створюється, а потім утілювати його в практичній діяльності. Саме участь у продуктивних видах діяльності я використовую у своїй роботі вже з учнями першого класу. Залучаю дітей до таких видів художньої діяльності:

- зображувальна діяльність (малювання, ліплення, аплікація);
- музична діяльність (сприймання музики, ігри, хороводи);
- художньо – мовленнєва діяльність (слухання казок, розповідей, читання віршів, створення власних творів);

- театралізована діяльність (інсценізація казок).

У класі було проведено конкурс віршів «Моя країна – Україна», конкурс малюнків «Новорічний серпантин», «Здоровим бути – модно», «Зима - чарівниця» та ін. Під час вивчення властивостей лікарських рослин оформлено альбом «Рослини, що мене лікують», де учні проявили свою творчість та фантазію. Усі роботи, що їх готували діти, були оформлені у нестандартній формі.

Залучення до творчої діяльності здійснюю і на уроках навчання грамоти. Так під час читання дітьми навіть невеличких текстів пропоную продовжити текст, змінити кінцівку чи зобразити закінчення художніми засобами.

Виховувати творчу людину без краси неможливо. Прекрасне вічне джерело духовності, натхнення, творчості. Воно існує поряд з людиною, тому що краса, яка не сприймається, - мертва. І якщо люди втратять здатність відчувати красу, вона ніколи не зможе врятувати світ.

Враження шкільного дитинства відкладаються в пам'яті на все життя і впливають на подальший розвиток дитини. В емоційному сприйнятті дитинства зароджуються витoki майбутньої творчої особистості.

Тому залучаючи дітей до творчості, створюючи постійно «ситуацію успіху», поважаючи дитину, ми в змозі виховати творчо працюючу особистість.

Система творчих завдань впливає на мислення, мову, уяву, активність дитини. Творчі завдання дозволяють широко спиратися на суб'єктивний досвід дитини і цілком співзвучні з концепцією особистісно - орієнтованого навчання та впровадження нового Держстандарту.

Букварний період

А, У, О, И, М, І, Н.

Ми, он, ну, нам, мама, Інна, Ніна.

В Він, вона, воно, вони, нива, мова, новини, Іван.

Речення для списування:

Іван на ниві. А он Інна і Ніна.

Л Лан, лин, мала, мало, луна, воли, вила, млин, лимон, малина, Алла, Ніла, Ліна.

Речення для списування:

Он Алла і Ліна. Вони малі. У Алли лимон. А у Ліни малина.

Записати відгадки до загадок.

1. Крутиться, вертиться, а берега держиться. (Млин)

2. Мию, мию без жалю, мию там, де брудно; цю роботу я люблю, та від неї худну. (Мило)

Диктант.

Мама мила лимон. У Валі малина.

Самодиктант.

С Оса, сом, сім, сам, сум, сон, ніс, ліс, лис, син, сова, сало, сила, сіно, слон, сосна, смола, слива, слово, масло, насос, солома, ананас, Сава, Слава, соус, Суми, сани.

Речення для списування:

У мамі сини Іван і Сава. Сава носив сіно. Іван ловив сомів.
А мама солила сало.

Диктант.

Сумно сому самому.

Записати відгадки до загадок.

1. Дуже товсті ноги маю, ледве їх переставляю, сам високий я на зріст, замість рота в мене хвіст. (Слон)
2. Сопе, хропе, часом чхає, сюди – туди зазирає, бо одежини не має. (Ніс)

Творче списування . Вставити літеру «с»

Он .о.на. На .о.ні .ова.

Самодиктант.

К Мак, сік, коло, коса, каса, кіно, ліки, кава, клас, квас, вінок, вікно, колос, кусок, кусав, носив, кавун, наука, кіоск, осика, окуні, миска, сумка, лавка, високо, молоко, колиска, Клава, Калина, Микола, Оксана, коник, вовк.

Речення для списування:

Коло ниви ліс. У лісі високі сосни. А он осики, калина.

Диктант.

У класі Оксана і Клава. Вони мили вікна.

Записати відгадки до загадок.

1. Стоїть півень на току у червоному ковпаку. (Мак)
2. Круглий, смугастий, до того ж - хвостатий, червоне серце, зелений бік, має смачний солодкий сік. (Кавун)

Творче завдання. З поданих слів утвори слова:

- А) вун, ка; ло, мо, ко;
Б) но, кі; на, ка ,ли;
В) ла, Ми, ко; Ок, на, са.

Самодиктант.

П Суп, липа, піна, пилка, лампа, папка, співи, пісні, писав, півник, сопілка, співав, Павло, Панас, Поліна, Пилип, мавпа, пісок, поні.

Речення для списування:

1. Алла липку поливала.
2. Поліна купила масло і молоко.
3. Панас писав слова.

Диктант.

У Пилипа калинова сопілка. Вона нова. Оксана співала пісні.

Записати відгадки до загадок.

1. Хто найраніше встає? (Півник)
2. Не горить, а гасить доводиться. (Вапно)

Замінити слова за зразком.

а) сосна – сосни;

б) слова – слово;

липа - ... ;

маки - ... ;

осика -... ;

кавуни -

Р Рак, рис, сир, рама, рука, ріка, кора, нора, ірис, марка, парк, курка, ранок, ринок, ріпка, просо, косар, лікар, ворона, сорока, корова, рослина, кров, комар, Роман, Лариса, Марина, Ірина, прапор, крапка, крик, кролик, Крим, арка, рана, папір, роса, рулон.

Речення для списування:

На полі корови. У корів молоко. Корови: му-му! Молоко кому?
Роману і Олі, Варварі і Миколі.

Диктант.

1. У Ірини руса коса.
2. Лікар виписав ліки.
3. Лариса рвала моркву.

Записати відгадки до загадок.

1. Хто мене б'є, свою кров проллє. (Комар)
2. Не кравець, але не може обійтися він без ножиць. (Рак)

Вставити пропущенні слова.

У ниві У лікарні У парку На полі

Слова для довідок: косар, лікар, осики, корова.

Самодиктант

Т Кіт, тато, літо, сито, лото, ноти, порт, спорт, торт, сорт, плита, котик, нитка, тісто, літак, стіл, сітка, листок, місток, тарілка, ворота, лопата, молоток, ластівка, квіти, Тарас, Тимур, Наталка, світ, світло, рот, трактор, парта, салат, квіток, вівторок, Світлана.

Тексти для списування:

1. Мама місила тісто. Наталка мила тарілки, вилки. Тато писав листа. А Тарас склав лото. 2. У кімнаті котик. Він коло стола. Котику, он молоко! 3. У полі маки. Мак – квітка. Квітка – рослина.

Диктант.

1. Віктору тато купив лото.
2. Наталка мотала нитки.
3. Тимур літав літаком у Литву.

Записати відгадки до загадок.

1. Сидить вона на городі вся у латках. (Капуста)
2. Не скляний він, не з металу,

А прислухайтесь – дзвенить.
Риє землю він розталу,
Як весна приходить вмиль. (Струмок)

Вставити літеру «т».

Кі., міс., плі., .амара, .варини, .аксі.

Записати слова складами.

Ворота, ворона, коник, котик, квіти, столик.

Зразок: лі-так, пли-та.

Е Село, море, поле, овес, орел, степ, екран, клен, сквер, весна, вареник, метелик, лелека, лев, колесо, великі, летів, Олена, Семен, Перо, Олекса, тепло, перепел, лев, Рівне.

Тексти для списування.

1.У Тернополі сквери, парки. Там липи, клени, тополі. Петро у парку ловив метеликів. 2. В Олени, Олекси та Семена нове лото. Вони склали картинку. А потім принесли екран . На екрані орел.

Диктанти.

1.Олена ліпила вареники.

2.Овес росте на полі.

3.Лариса і Олена у степу. Тут квіти, трави. Олена сплела великі вінки. Високо пролетів орел.

Записати відгадки до загадок.

1. Через воду стежка, а води не перейдеш. (Веселка)

2. Рукавом махнув - дерева зігнув. (Вітер)

3. Які ноги заввишки,
Такий ніс завдовжки.
Хату на хаті має,
Жабам рахунок знає. (Лелека)

Самодиктант.

Д Сад, мед, дим, діти, вода, двері, дерево, долина, посуд, ведмідь,
народ, садівник, смородина, Дніпро, Дмитро, Одарка, Данило, Даринка,
лід, середа, диван, родина, понеділок, листопад, Демид.

Текст для списування.

Тут дім. Коло дому дерева. Он сад. У саду дерева, квіти. Дід Данило
-садівник. Він садив смородину. А Даринка полола квіти.

Диктант.

1. Одарка витирала посуд.
2. Ледарів у нас нема.
3. Дніпро – велика річка.
4. У відрі вода.

Записати відгадки до загадок.

1. У вогні не горить і у воді не тоне. (Лід)
2. Хто на зиму роздягається? (Дерева)
3. В'ється, звивається, до неба направляється. (Дим)

4. Стоїть на дорозі, усім заважає: хто йде, той штовхає, а з дороги ніхто не забере. (Двері)

Творче списування. Вставити літеру «д».

Са.івник са.ив .ерева. .іти носили .рова у .ім.

З Зима, мороз, замок, залізо, зерно, звірі, завод, козак, зірка, казка, озеро, казали, розказали, показали, ковзани, возити, звук, морозиво, Зіна, Ліза, Назар.

Тексти для списування.

1.Зіна і Ліза у лісі. Там кували зозулі. Зіно, коло сосни лосі!
2.Назарові тато купив ковзани. А в Тараса нові санки. Весело взимку усім!

Диктанти.

- 1.Над озером зорі.
- 2.Ліза пасла козу Зірку.
- 3.Дід розказував казки.

Скороговка.

Старому сому привезли солону.

Записати відгадки до загадок.

- 1.Зроду рук своїх не має, а узори вишиває. (Мороз)
- 2.Торох, торох, розсипався горох, почало світати – нема що збирати. (Зорі)

Творче списування. Вставити літеру «з».

Ков.ани, На.ар, Лі.а, .іна, моро., ко.а.

Самодиктант.

Б Карась, лось, окунь, пень, день, сіль, осінь, рись, кріль, кінь, дідусь, опеньки, промінь, тінь, льон, синька, Василь, Івась, Петрусь, березень, квітень, травень, липень, серпень, вересень, Львів.

Текст для списування.

1.Мама доньку колисала. Мама пісеньку співала. 2.Василько та Івась – друзі. Вони разом у лісі. Зараз осінь. Коло пеньків опеньки.

Творчий диктант. Записати слова так, щоб вони називали один предмет.

Окуні, карасі, дні, кролі, коні, промені.

Відгадати загадки. Слова-відгадки поділити на склади.

1.Невидимка ходить в гаї, всі дерева роздягає. (Осінь)

2.Хто це пісеньку таку нам співа : «Ку-ку-рі-ку!» (Півень)

3.Йде слідом за тобою, утікай – не утечеш, доганяй – не доженеш. (Тінь)

Творче списування. Вставити «ь».

Олен., пен., пал.то, кріл., опен.ки, пал.ма.

Самодиктант.

Б Дуби, верба, брат, бузок, баран, булава, азбука, банани, робота, робітник, кубики, барабан, білка, берізка, Борис, Буратіно.

Вибірковий диктант. Виписати слова з буквою «б».

Василь і Борис – брати. Василь – робітник. Його брат – школяр. Сьогодні вони були у театрі.

Диктанти.

1. У берізки біла кора.
2. Буратіно продав азбуку.
3. На узліссі ростуть дуби.

Списати.

Скоромовка. Купив бегемот бегемотикам ботики.

Скласти слова зі складів:

біт, ро, ник; кон, бал; бар, рис, ба; ра, ба, бан;
та, су, бо; бу, нок, ди.

Дописати загальну назву до груп слів.

Дуб, береза, верба - Окунь, карась, короп - Зебра, слон, ведмідь - ...

Записати відгадки до загадок.

1.Що росте догори коренем? (Бурулька)

2.Повен хлівець білих овець. (Зуби)

3.Люблять мене, поважають, та б'ють мене, голи грають. (Барабан)

4.Біла кора, тоненькі віти. Що то є? Відгадайте, діти. (Берізка)

Самодиктант

Г Гора, гуси, ігри, гарно, гарбуз, глобус, голос, виноград, голова, нога, горобина, подруга, друг, берег, погода, горло, голка, грудень, газета, газ, грім, дорога, Галина, Горпина, Гнат, Ігор, Богдан, Григійр, Олег, Ольга.

Диктанти.

1.На городі ростуть огірки, помідори, гарбузи. Галинка вибирала огірки. А мама засолила на зиму.

2.У саду поспів виноград. Зробимо із нього сік.

3.До вікна прилетіли голуби. Ігор годував голубів.

Скоромовки.

1. На горі дуби, під дубами гриби.

2. Галка сіла на палку. Палка вдарила галку.

Записати відгадки до загадок.

1. Не кінь, не віл, а прив'язаний. (Гарбуз)

2. Що у нашому городі стає першим у пригоді, виростає щодоби, як у лісі ті гриби? (Огірки)

Самодиктант.

Г Агрус, гава, ганок, гулька, гніт, гудзик, ґрунт, ґрати, дзиґа, гелґотати.

Списати.

Скоромовка. Гава на ганку пекла запіканку.

Диктант.

1. Гуси в лізі гелґотали.
2. На дерево сіла гава.
3. Зранку підмерз ґрунт.
4. Дзиґа весело крутилася.
5. У саду дозрів агрус.

Творче списування. Вставити «г» чи «ґ».

З само.о ранку на .анку .ава сиділа. У дворі .уси .ел.отали. Оль.а посадила а.рус у садку.

Ч Учні, сонечко, човен, задача, річка, ніч, чоботи, черевики, лисичка, горобчик, чорнило, ручка, рівчак, підручник, овочі, курча, білочка, Чернігів, Черкаси.

Тексти для списування.

1. Чорна ніченько-чарівниченко!
Чом не бачимо твого личенька?
Чи то сонечка чекала?
Чи від нього утікала?

2. Курличі курличуть,
Курличаток кличуть:
- Курли, курли, курличеньки,
До річеньки, до річеньки!

(Г.Бойко)

Творче списування. Розмістити речення у такому порядку, як відбувалися події.

Телесик несе рибку. Човник пливе до берега. Дід зробив човник.
Мати несе обід.

Списати загадку.

Ми грибочки невеличкі, а назвали нас...(лисички).

Попереджувальний диктант.

1. Тато подарував Ользі нову ручку.
2. Учні записали задачу.
3. Через річку збудували міст.
4. Була темна ніч.

Самодиктант.

Й Чай, чайка, майка, лійка, гайка, зайчик, гайок, мій, піймати,
сойка, йдемо, байка, іній, Йосип, Андрій, Сергій, Матвій, Надійка.

Списати.

1. *Співанка.* Зайчику, зайчику, мій братику! Не топчи городика!

2. *Примовка.* Гайку, гайку, дай гриба і бабку!

3. *Народна прикмета.* Пізній листопад – буде сувора зима.

Вибірковий диктант. Виписати слова з буквою «й».

Мама заварила чай. З вулика вилетів рій. Діти піймали зайчика.
Марійка читала байку. У гайку співав соловей.

Творче списування. До слів першого рядка добрати слова з другого рядка і записати словосполучення.

Білий, добрий, срібний, смачний.

Іній, сніг, чай, друг.

Попереджувальний диктант.

У дворі великий квітник. Марійка й Валерій полили квіти.
Красивий квітник!

Х Хор, мох, тиха, хата, горіх, хвіст, хмара, халва, холодно, хвилі,
муха, сухий, хліб, ходили, хвилинка, комаха, Трохим, Харитон, Захар.

Списати .

1. *Прислів'я.* Без охоти нема роботи.

2. *Скормовки.* Тхір хитрого лиса перехитрив. Сірий вовк і хитрий лис повтікали в тихий ліс.

Попереджувальний диктант.

1. Хлопчики збирали горіхи. 2. Не кидайсь хлібом! 3. Коло хати ростуть дерева. 4. Взимку птахам холодно.

*Вибірковий диктант. Записати слова з буквою «х» у дві колонки:
1) на початку слова; 2) всередині слова.*

Хмара, птахи, халат, вуха, комаха, холод.

Творче списування. Вставити літеру «х».

Смі., мо., .ата, .рін, .алат, му.а.

Я Ягоди, ялина, маяк, пояс, якір, яблуко, яма, баян, пісня, рядок, лялька, сяйво, тягне, рясно, Яна, Ясочка, Яків, Зоя, Надя, Леся.

Списати.

1. Пиляв Пилип поліна з лип, притупив пилку Пилип.
2. Розвивайся, звеселяйся, моя рідна мово.
3. Ялинка ясними вогнями яскраво світиться й сія.

Творче списування. Вставити літеру «я».

.ків, .рина, .на, .сочка; Марі., Вікторі., Зо., Волод..

Попереджувальні диктанти.

1. Зоя і Леся - подружки. Вони вчаться в одному класі. Зоя захворіла. Леся принесла подрузі смачні яблука.
2. Володя ходив до лісу. Там він збирав ягоди, горіхи, гриби. Біля ясена хлопчик побачив диких каченят.

Самодиктант.

Ж Жук, жито, журавлі, жолудь, жоржина, вуж, жаба, книжка, пиріжок, коржик, урожай, ожина, журнал, кажан, пожежа, лижі.

Списати.

1. *Примовка.* Журавлі, журавлі, колесом, колесо!
2. *Скоромовки.* Жатка жваво жито жне. Два вужі, як два ножі, блиснули на сонечку.
3. *Прислів'я.* Книжка вчить, як на світі жити.

Попереджувальні диктанти.

1. Бабуся пекла пиріжки і коржики. 2. Бережіть кожну хвилину! 3. Яків живе в Житомирі. Разом з друзями він був у Карпатах. Там хлопчики бачили стрімку річку, високі гори. Подорож сподобалась. 4. Журавлі летять у вирій. Діти стежать за птахами. 5. Жоржини – красиві квіти. Олесь поливав жоржини. Вони вирости високі.

Творче списування. Вставити літеру «ж».

Ли.і, ні.ка, кни.ка, .ук, ву...

Ш Шпак, шуба, шишка, шапка, шовк, шерсть, школа, школяр, шипшина, машина, каша, миша, пташка, каштан, кошеня, вишиванка, рушник, Шевченко, Сашко.

Списати.

Прислів'я. 1. Де багато пташок, там нема комашок. 2. На печі, на печі смачні та гарячі пшеничні калачі.

Поспівка.

Ой ти, коте сірий,

А ти кошенятко,

Та вимети сіни,

Колиши дитятко.

Загадка - добавлянка.

У садочку понад тином

Засміявся й оселився.

Я зробив йому хатину.

Здогадались ви, однак, -

Він навколо обдивився,

Хто в нас поселився?...(Шпак)

Диктанти.

1. Ми тепер не просто діти, ми найменші школярі.
2. Тиміш і Сашко разом ідуть до школи. Біля дороги хлопчики зупинилися. Пропустили машини. Пішли до школи.
3. В горішнику горішина горішками обвішана.
4. Он наша школа. Біля школи каштани. Хороше нам у школі!

Творче списування. Вставте літеру «ш».

.лп.на – важлива лікарська рослина. Тимі. Рвав .лп.ину . .лп.ина колола руки.

Самодиктант.

І їжак, їжа, поїзд, поїхали, країна, твої, мої, гаї, Київ, Україна, їдальня.

Списати.

Київ – головне місто України. Учні нашої школи їздили у Київ поїздом. Їх водили в парки та музеї.

Попереджувальні диктанти.

1.Із садка в холодну пору поспішав їжак в комору. Їжак давно не їв, чистив ніженьки свої.

2.До Чорного моря ми їхали поїздом.

Загадки.

1. Їду, їду, нема сліду. (Човен)
2. Сидить дівчина в коморі, а коса її надворі. (Морква)
3. Проїхав я весь рідний край, хто я такий? Ану вгадай. (Поїзд)

Творчий диктант. Записати слова так, щоб вони означали багато предметів.

Гай, сарай, трамвай, урожай, край.

Самодиктант

Ц Цирк, циркуль, сцена, палац, цап, цапок, цукор, церква, сонце, цікаво, лисиця, танці, цибуля, олівці, ціна, праця, Чернівці.

Списати.

Напекли млинці, покликали кравців, а кравець – за млинець, та й побіг у танець.

Попереджувальні диктанти.

1.З цукру роблять цукерки. 2.Полуниці та суниці виглядали із травиці. 3.У місяця сестриця – ясна зіронька-зірниця. 4.Цікаві справи довелось у школі нам робити.

Вибірковий диктант. Записати у дві колонки слова:1)із твердим [ц]; 2) із м'яким [ц`].

Цибуля, цілий, суниця, цегла, концерт, палець.

Творче списування. До слів рядка добрати слова із другого речення.

Цікава, кольорові, широка.

Хитра, глибока, ласкаве.

Олівці, вулиця, книжка.

Сонце, лисиця, криниця.

Ю Юрок, юрта, юнга, веною, тюльпан, крючок, малюнок, любити, юшка, каюта, ключ, Юлія, Юрій, Юстина, Люда, Люба.

Списати.

1. *Загадка.* Дивний ключ у небі лине: не залізний, а пташиний.
(Журавлі)

2. *Скороговорка.*

Цвіркун каже цвіркуну:

3.Тече вода із-за гаю

- Це б ми танцювали!

Та попід горою.

Продамо цибулю,

Хлюпочуться качаточка

Купимо цимбали.

Поміж осокою.

(Т.Шевченко)

Попереджувальні диктанти.

1.Пішла киця по водицю та й упала у криницю. 2.Люба і Юля пішли до гаю. Там співають птахи. 3.Юрко й Юхим пішли до річки. Хлопці купалися , вудили рибу. А потім зварили з риби юшку. 4.У Люди

маленька грядочка. Вона посіяла моркву, посадила цибулю. Люда любить свою грядочку.

Є Єнот, співає, приємно, малює, радіє, заєць, синє, грає, літає, Єва, Євген, Євгенія.

Списати загадки .

1. Крил не має, а гарно літає. (Сніг)
2. Гріє, гріє, припікає, всіх у воду заганняє. (Сонце)
3. Хто спить, а очей не закриває? (Засць)

Творче списування. Записати за зразком.

Зразок. Я читаю – він читає.

Я малюю. Я співаю. Я шию. Я граю.

Записати прислів'я . Підкреслити слова з буквою «є».

1.Хто багато читає, той багато знає. 2.Праця людину годує, а лінь марнує. 3.Ластівка день починає, а соловей кінчає. 4.Як працюєш – так і маєш.

Самодиктант

Щ Щука, щітка, дощ, кущ, лящ, ящірка, щиро, щедро, борщ, щічки, щасливі, блищить, хрущ, щиглик.

Списати.

1.Щаслива наша Батьківщина.

2.Ой дощику, дощику,

На щедрих нивах України

лий, поливай,

Ще вищий колос вироста,

готуй для людей

Блищить пшениця золота.

золотий урожай!

Попереджувальні диктанти.

1. Прислів'я. Що знаєш, що вмієш, те за плечима не носити.
2. Загадка. Вдень тріщить, а в ночі пищить. (Мороз)

Творче списування. До слів першого рядка добрати слова із другого рядка.

Прудка, смачні, нові.

Щирий, щасливий, дрібний.

Щітка, ящірка, борщ.

Дощ, день, друг.

Коментоване письмо.

Щука – хижа риба. Вона нищить малих рибок. Тому щук у ставках виловлюють. Борис Пашенко зловив щуку і ляща.

Самодиктант.

Ф Фазан, фонтан, фарба, флокси, фабрика, футбол, професія, портфель, фанера, фільм, шафа, фрукти, жираф, Марфа, Федір, Федора, фермер, кефір, зефір, фірма, форма, Фросина, Федот, Феодосія.

Попереджувальні диктанти.

1. У сквері фонтан. Біля фонтану гралися діти. А на клумбах яскраві флокси. 2. Яблука, груші, сливи – фрукти. У фруктах багато вітамінів.

Вибірковий диктант. Виписати слова з буквою «ф».

Феді подарували фарби. Федорчин брат служить на флоті. Фіалка – пахуча квітка. Фазани – красиві птахи. Влітку ми поїдемо у Феодосію.

Творче списування. Вставити літеру «ф».

.едір .есенюк - .ермер. Він має велику свино.ерму. .едора і .росина добре доглядають свиней.

Самодиктант.

ДЗ

Дзеркало, дзига, гудзик, кукурудза, дзвоник, дзюрчати, дзвенить, дзенькає.

Списати.

1. Ми дзвіночки, лісові дзвіночки,
славим день.
Ми співаєм, дзвоном зустрічаєм
день! день!
день. | 2. Дзига весело крутилась,
Дзига в дзеркало дивилась.
3. Дзень-дзень! Дзень-дзень!
Дзвенить дзвоник кожний |
|--|---|

(П.Тичина)

Попереджувальні диктанти.

1. У лісі чути дзвінки голоси пташок. 2. Кличе дзвоник нас до школи. 3. Я можу сам пришити гудзик. 4. У долині дзюрчав струмок. 5. На столі стоїть дзеркало. 6. На полі росли сині квіти. Це дзвоники. Вони на вітрі дзенькали: дзень-дзень!

ДЖ

Джміль, бджола, ходжу, сиджу, джерело, Джеря.

Списати.

1. Як дзвіночок задзеленчить,
дзвінко джмелик задзижчить:
-Бджоли, бджоли, бджоленята,
вилітайте погуляти. | 2. Бджілка весело літає,
квітам вічка розтуляє,
каже: - Годі, квіти, спати,
я прийшла медок збирати. |
|---|---|

Попереджувальний диктант.

1. Джмелі загули над квітами. 2. Хлопці пішли до джерела. 3. З дупла вилетів рій бджілок. 4. Бджола мала, а й та працює. 5. Джерельце під вербою виблискує водою. 6. Джерельна вода холодна.

АПОСТРОФ

Сім'я, м'яч, в'юн, солов'ї, здоров'я, в'ється, хлоп'ята.

Попереджувальний диктант.

1.Я знаю багато прислів'їв. 2.Хлоп'ята наловили в'юнів. 3.Нас у сім'ї п'ятеро. 4.Сім'я вечере біля хати. 5.Бабуся зв'язала Дем'яну рукавички. 6.Діти гралися на подвір'ї.

Самодиктант.

ТВОРЧІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ УЧНІВ

Самостійна робота №1

I рівень

Списати речення.

У класі парти. Петрик писав слова. Максим складав картинку.

II рівень

1. Доповни речення.

Капуста росте на ...

2. Записати звукові моделі слів, що є назвами зображуваних предметів.

ЛІТАК

ЛЕВ

III рівень

1. Записати, якого кольору такі предмети.

Листки..., сливи... .

2. Назви одним словом.

Корови, коні, кози -

IV рівень

1. Встав пропущені літери в словах.

Л.па, н.тка, пл..та, л.мон.

Самостійна робота №2

I рівень

1. Списати текст.

Коло будинку росте берізка. Вона струнка. У берізки біла кора.

II рівень

1. Списати слова. Підкреслити букви, які змінилися.

Коса – роса, син – сир, лис – ліс.

2. Записати звукові моделі слів, що є назвами зображуваних предметів.

ПАРТА

ДОШКА

III рівень

1. Списати, вставляючи пропущені букви «г» чи «ґ».

О.ірок, .ава, .уси, .азета, .анок, а.рус.

2. Змінити слова за зразком: ліси – ліс.

Дні - ..., слони -

IV рівень

Збільшити кількість складів у словах за зразком: лось – лосі.

Кріль - ..., друг -

Самостійна робота №3

I рівень

1. *Списати текст.*

I варіант. Ми були на морі. Там тепло. Я і Лариса купалися.

II варіант. Ми вчимо рідну мову. Наша мова чудова.

III варіант. Україна – рідний край. А ми – українці.

IV варіант. Тиша живе у лісі. Вона ходить м'яко. злякати її легко.

2. *Списати та поділити слова на склади (дужками знизу), позначити наголос.*

I варіант. Школа, журнал, урожай, якір, малюнок.

II варіант. Сорока, дятел, сойка, горобець.

III варіант. Бджола, оса, комар, шершень.

IV варіант. Ялина, дуб, смерека, верба.

II рівень

1. *Записати під диктовку слова.*

I варіант. Місто, луг, Юрась.

II варіант. Річка, площа, Харків.

III варіант. Дівчинка, учень, Марія.

IV варіант. Рука, палець, Дніпро.

2. *Записати звукові моделі слів, що є назвами зображуваних предметів.*

I варіант.

ОРЕЛ

ГОЛУБ

II варіант.

ПОЇЗД

МАШИНА

III варіант.

ЦИБУЛЯ

ОГІРКИ

IV варіант.

ВЕДМІДЬ

КОРОВА

III рівень

1. *Записують схеми речень.*

I варіант. Настала весна. Все навколо зеленіє.

II варіант. Чому стало тепло? Прийшла весна.

III варіант. Ми навчилися читати. Уже прочитали багато книжок.

IV варіант. Навесні Артем посадив берізку. Хлопчик доглядає деревце. А ти посадив своє дерево?

2. *Подумати, яку першу літеру пропущено у слові. Записати утворені імена.*

I варіант. .ем'ян, .етро, .тепан, .икола.

II варіант. .етяна, .лена, .адія, .оряна.

III варіант. .рина, .еся, .гор, .митро.

IV варіант. .оман, .ндрій, .льга, .ксана.

IV рівень

Скласти речення зі слів кожного рядка, записати їх.

I варіант.

Ми, на, живемо, Україні.

прекрасний, край, Це.

землю, дуже, Ми, любимо, свою.

II варіант.

є, котик, У, Мурчик, мене.

котика, У, пухнастий, дуже, хвостик.

любить, клубочком, гратися, Він.

III варіант.

ліс, У, весна, прийшла.

одяглися, Дерева, у, вбрання, зелене.

джмелі, Гудуть, та, комахи, інші.

IV варіант.

темна, Насувала, хмара.

блискавка, Спалахнула.

рясний, Пішов, дощ.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ТЕМАТИЧНОГО ОПИТУВАННЯ

Завдання №1

1. Позначити звукові моделі слів (за предметними малюнками).

ЛІС

КАВУН

ЛІТАК

2. За сюжетним малюнком скласти речення з 3-4 слів і графічно зобразити його.

3. Познач складову модель слів, визначити наголос.

Рама, їжак, ворона, дерево, кіт.

Завдання №2

1. Списати з рукопису.

У класі парти. Павло писав слова.

2. Скласти звукові моделі слів, що є назвами зображуваних предметів.

СЛОН

ТИГРИ

3. З поданих складів утворити і записати слова.

ни, тва, ри; то, міс; со, ка, ро.

4. Записати малі літери, які позначають голосні звуки.

Завдання №3

1. Списати з рукопису.

Дзвінок. Учні заходять у клас. Почався урок.

2. Записати під диктовку слова.

Море, вінок, Олена, газета, день.

3. Замінити слова за зразком: лебеді – лебідь.

I варіант: лосі - ...;

карасі - ... ;

II варіант: друзі - ...;

кролі -

4. Дописати загальні назви до груп слів.

I варіант: дуб, береза, верба -

II варіант: окунь, короп, сом -

ПІДСУМКОВА РОБОТА ЗА ПЕРШИЙ КЛАС

I рівень

1. *Записати речення під диктовку.*

I варіант. Катя та Дарина були у парку. Там багато дерев.

II варіант. Мої друзі побували у Львові. Вони відвідали музеї, театр.

III варіант. Діти ходили у ліс. Вони збирали квіти. Дмитро побачив білочку.

IV варіант. Настала осінь. Насунули сині хмари. Впали перші важкі краплі.

2. *Списати речення.*

I варіант. Восени Василько посадив тюльпани. Вони зацвітуть навесні.

II варіант. Я повісив на ясені шпаківню. У ній поселилися шпаки.

III варіант. Наша Юля – трудівниця. Вона в мамі помічниця.

IV варіант. Пташки піснями зустрічають день. У гаю закувала зозуля. Голуб піднявся в небо.

II рівень

1. *Скласти звукові моделі слів, що є назвами зображуваних предметів.*

I варіант.

КРОКУС

МАК

II варіант.

РОМАШКИ

КОНВАЛІЯ

III варіант.

ТЮЛЬПАНИ

ТРОЯНДА

IV варіант.

МАЛИНА

ПОЛУНІЦЯ

III рівень

1. Вставити пропущені літери.

I варіант. Учен., кре.да, .жак, а.рус.

II варіант. Ред.ка, .дальня, т.льпан, за.чик.

III варіант. По.зд, ячмін., лисиц., Л.ба.

IV варіант. Урожа., Ки.в, їдал.ня, пісн. .

2. Записати ознаку до назви предмета.

I варіант. Огірок (який?)... .

Помідор (який?)... .

II варіант. Школа (яка?)... .

Будинок (який?)... .

III варіант. Хмара (яка?)... .

Сонце (яке?)... .

IV варіант. Ведмідь (який?)... .

Лисичка (яка?)... .

IV рівень

Скласти і записати речення за сюжетним малюнком

I варіант.

II варіант.

ЛІТЕРАТУРА

1. Державний стандарт початкової загальної освіти/ Постанова Кабінету міністрів України від 20 квітня 2011 р. № 462
2. Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів із навчанням українською мовою. 1-4 класи. – К.: Видавничий дім "Освіта", 2012. - 392 с.
3. Вашуленко М. С., Вашуленко О. В./ Буквар: підруч. для 1 класу.- К.: Видавничий дім «Освіта», 2012.- 152 с.
4. Вашуленко М.С. та ін. Навчання в 1 класі. — К.: Рад. шк., 1991. — 495 с.
5. Вашуленко М.С. Удосконалення змісту і методики навчання української мови в 1-4 класах. — К.: Рад. шк., 1991. — 112 с
6. Методичні рекомендації щодо усного і писемного мовлення молодших школярів. Норми оцінювання знань, умінь і навичок. / А.М. Заїка. — К : Магістр — S, 2000. — 88 с
7. Розвиток творчих здібностей дітей / Обдарована дитина. - 1998. - №4, 16 с.
8. Сапун Г. Українська мова. Збірник диктантів і завдань для тематичного опитування у початкових класах. - Т. «Підручники і посібники», 2011.
9. Татушко Є.Р. «Малечі - про серйозні речі» / Початкова школа. -1995. - №5, 36 с.